

MŁODZIEŻ JAKO GRUPA SPOŁECZNA W UJĘCIU DEFINICJI NAUKOWYCH

GLÓD Sylwester – MIOTŁA Piotr, PL

Streszczenie

Prezentowana poniżej literatura przedmiotu nasuwa nam wnioski które mówią że , młodzież jako grupa społeczna, to zagadnienie bardzo rozległe a przez to trudne do zdefiniowania. Świadczą o tym różne podejścia badawcze wykształtowane przez różnych badaczy na przełomie ostatnich dziesięcioleci. Witold Pawliczuk definiując młodzież, bardzo trafnie wymienia cztery podstawowe podejścia: jednostkowe, antropologiczno kulturowe, pokoleniowe oraz kryterium uwzględniające wiek¹. Sama młodzież jako badana grupa społeczna ulega ciągłym zmianom. Jest dynamiczna a jej specyfika, dążenia, system wartości ulega przeobrażeniom wraz ze zmianami pokoleniowymi zachodzącymi w społeczeństwie. Możemy tu powiedzieć że , pewne zagadnienia związane z młodzieżą takie jak np. problemy adolescencji czyli dorastania są stałe i dotyczą w zasadzie każdego pokolenia młodzieży. Inaczej jest gdy mówimy o wychowaniu i socjalizacji . Tu każde pokolenie ma swoje dążenia, autorytety moralne i wzorce wynikające z sytuacji polityczno kulturowej danej epoki. Bardzo trafnie ujmuje problem Daniel Markowski który pisze:

- młodzież jest to szczególna kategoria społeczna,
- młodzież jest odrębna od świata dorosłych,
- rola i znaczenie młodzieży w społeczeństwach przemysłowych wzrasta.²

Słowa kluczowe: dydaktyka, młodzież, badania, definicja naukowa.

THE YOUTH AS A SOCIAL GROUP IN TERMS OF THE SCIENTIFIC DEFINITIONS

Abstract

It attempted to show in publication scientific definitions of youth in four basic areas: generational, which draws attention to the existence fact of the intergenerational changes among the youth; individual, which treats the youth as the collection of individuals; cultural anthropological where the environment in which young people grow up is a factor conditioning their attitudes and definitions which adopted biological frames or age as the determinant .

Key words: didactics, youth, research, scientific definition.

Wprowadzenie

Za prekursora badań nad młodzieżą uznaje się Augusta Comte. Według jego założeń, młodzież stanowi główny czynnik zmian społecznych i nie jest tylko biernym obiektem socjalizującego oddziaływania. Jednakże rozkwit badań nad młodzieżą przypada na lata 60 te dwudziestego wieku, kiedy to przez państwa europy zachodniej przetoczyła się fala buntów młodzieży, głównie ze środowisk studenckich. Wstrząs społeczny wywołany tymi wystąpieniami spowodował wzrost zainteresowania młodzieżą ze strony ekspertów, oraz wzrost publikacji na temat tej grupy wiekowej. Na podstawie tychże publikacji pojawiły się koncepcje naukowe definiujące tę grupę społeczną.

¹ W. Pawliczuk, *Borgis- Postępy nauk medycznych*, 6/2006, s. 311-315.

² M. Daniel, *Wielkie struktury społeczne: teorie-realia*, Tyczyn 2002, s. 122-123.

Definicje młodzieży - koncepcje pokoleniowe

Podstawową koncepcją jaką należy przywołać jest koncepcja K. Mannheim, który uważa, że: „pokolenia nie są jedynie kategoriami biologicznymi ustalonymi na podstawie kryterium wieku, ale są rezultatem procesów społecznych i historycznych. To pokolenia decydują o kształcie całego społeczeństwa”. Twierdzi on, że „młodzież jest czynnikiem dynamizującym strukturę społeczną, wnosząc do niej wartości innowacyjne, charakterystyczne i potrzebne społeczeństwu industrialnym”. Zmiany pokoleń ulegają przyspieszeniu i dynamizacji tym szybciej im szybciej zmienia się społeczeństwo, a tym samym środowisko społeczno – kulturowe i technologiczne. Autor przedstawia nam dwa typy społeczeństw, dynamiczne i statyczne. Społeczeństwa dynamiczne dążą do współpracy z młodzieżą gdyż są zainteresowane szybkimi zmianami i rozwojem. Dlatego też tworzą jej możliwości integracji i łączenia się w grupach czy też organizacjach wywierających wpływ na bieg wydarzeń a także wykorzystują cechy młodego pokolenia do przełamywania zastanego porządku społecznego. Przeciwnieństwem są społeczeństwa statyczne, tradycyjne. W społeczeństwach tych zmiany zachodzą powoli i opierają się na doświadczeniach starej generacji³. Według Floriana Znanieckiego młodzież to „zbiorowość osobników, którzy dopiero wchodzi w społeczne role ludzi dorosłych”⁴. Teoria ta głosi, że młodzi ludzie są przedmiotem oddziaływania ze strony pokolenia starszego, które dokonuje podziału ról społecznych wśród młodego pokolenia według określonych przez siebie kryteriów. Natomiast L. Rosenmayer badacz austriacki analizując pojęcie pokoleniowe pisze, że „młodzi ludzie nie są zainteresowani kultywowaniem wartości wyznawanych przez starszych, ale wprost przeciwnie – dążą do ich zmiany.

Definicje młodzieży w ujęciu jednostkowym

H. Erikson, który w swoich badaniach skupia się na jednostce. Określa młodzież jako, „jednostki znajdujące się w instytucjonalizowanym stanie przejściowym między dzieciństwem a dorosłością, w trakcie którego określone zostają ostateczne ramy tożsamości człowieka”⁵. Według Eriksona w okresie tym jednostka zmagają się z: dojrzewaniem biologicznym, poszukiwaniem tożsamości, niepokojem, dezorientacją, wiązaniem się w grupy skupiające się wokół idei i doktryn, podatnością na ideologie i indoktrynację. Erikson w swej koncepcji, przyjmuje fazowy model rozwoju człowieka. Istotne dla tego podejścia jest to, że każdą fazę charakteryzuje specyficzny poziom dojrzałości organów i systemów, co wiąże się z nowymi potrzebami, które mają charakter popędów. Każda faza rozwoju to konflikt wewnętrzny lub zewnętrzny, który człowiek musi rozwiązać aby móc przejść do następnej. Fazę przypadającą na wiek młodzieńczy Erikson definiuje jako konflikt między tożsamością a niepewnością. Pozytywne rozwiązanie tego konfliktu umożliwia tworzenie się tożsamości, czyli jaźni. Rozwiązanie negatywne skutkuje niezdolnością zdecydowanie się na jakąś tożsamość i utratą własnej indywidualności. Natomiast w definicji Marii Braun Gałkowskiej młodzież to jednostki znajdujące się w swoim życiu na etapie kiedy następuje proces uniezależniania się od rodziny, szukanie partnera życiowego, nawiązywanie kontaktów z osobami spoza rodziny, a także formułowania własnego światopoglądu, norm i wartości oraz nabywana umiejętności społecznych⁶.

³ T. Prauzner, *Wpływ nowoczesnych mass mediów na osobowość człowieka*, [w:] Edukacja-Technika-Informatyka, Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, red. W. Walat, 2010, s.46-51.

⁴ F. Znaniecki, *Socjologia wychowania*. W: *Kultura polityczna pokolenia "Sierpnia 80"*. G. Nowacki, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1991, s. 20.

⁵ E.H. Erikson, *Identifikation und Identität*. W: *Socjologiczne teorie młodzieży*, wprowadzenie, H. M. Griesse, Oficyna Wydawnicza "Impuls", Kraków 1996, s. 70.

⁶ M. Braun-Gałkowska, *Którzy bez wiosny rok by mieć chcieli* [w:] *Nauki społeczne o młodzieży*, pod red. T. Ożoga, Lublin 1974, s. 146-159

Jednostkowe podejście do młodzieży prezentuje również Kurt Lewin. Jego koncepcja topologiczna określa młodzież jako jednostki znajdujące się w fazie przejściowej, która ma charakter zmian przynależności grupowej. Ze względu na niejednoznaczne struktury poznawcze przestrzeni życiowej, jest ona różnie traktowana przez osoby ze swego środowiska. Co prowadzi do niepewności i utraty orientacji, konfliktów i napięć w zachowaniu a także pogorszenia samopoczucia. N. Eisenstadt'a określa młodzież jako jednostki, które z racji wieku są w stanie przejściowym między dwoma procesami socjalizacji: pierwotnym, określającym typy nastawień charakterystycznych dla wspólnoty i wtórnym, który cechują typy nastawień charakterystycznych dla społeczeństwa. Jednostki te z powodu niedostatecznego przygotowania przez socjalizację pierwotną do pełnienia ról i wyboru odpowiednich wartości we współczesnym świecie tworzą grupy rówieśnicze. Grupy te natomiast zaspokajają potrzebę przynależności i emocjonalnego bezpieczeństwa, a jednocześnie przygotowują do przejmowania wartości i ról dorosłych. Tworzą w ten sposób strefę łącznikową między procesami socjalizacji i umożliwiają utrzymanie równowagi w społeczeństwie. Nieco inną definicję proponuje nam Marian Filipiak. Określa on młodzież jako : jednostki młode w sensie chronologicznym i biologicznym, chociaż nie całkiem identyczne pod względem swoich cech społecznych. W innym ujęciu, przedstawia młodość jako abstrakcyjne pojęcie, które określa stan w jakim znajdują się młodzi ludzie lub fazę rozwojową jaką przeżywają. Zatem według powyższych stwierdzeń termin młodzież odnosi się do zbioru osobników w określonej grupie wiekowej, zaś termin młodość, do stanu jaki przeżywają.

Definicje młodzieży w ujęciu antropologiczno - kulturowym

Margaret Mead w swoich badaniach, określa młodość jako pewien sposób pojmowania swojej tożsamości. Wyróżnia tu trzy kategorie kultur: postfiguratywną, kofiguratywną i prefiguratywną⁷.

Kulturę postfiguratywną cechuje istnienie trwałych wzorców orientacji i identyfikacji a stan obecny jest doświadczany jako niezmienny i quazi-naturalny. Nikt nie próbuje zmieniać i kwestionować istniejącego porządku. W kulturze tej młody człowiek staje się tym kim byli jego przodkowie, dlatego też nie ma problemów z identyfikacją swojej tożsamości, gdyż ta jest do niego jakby przypisana i jest jej zupełnie świadomy. Kultury postfiguratywne, zaliczane są do kultur przedpiśmiennych, więc wiedza nagromadzona przez daną zbiorowość przekazywana jest ustnie, a pokolenia następujące muszą ją na nowo poznać i ująć w języku.

Kultury kofiguratywne, to te w których starsi mają jeszcze wpływ na styl życia i zachowania młodzieży, ale młode pokolenia charakteryzują się już odmiennością wzorców i sposobem myślenia. Cechą charakterystyczną jest tu, konflikt pokoleń, świadoma rezygnacja z dotychczasowych ideałów i poszukiwanie nowych. W kulturze tej młodzież odnosi wrażenie, że żyje w świecie ulegającym nieustannym zmianom. Pokolenia socjalizują się w rodzinach dwupokoleniowych, a rodzice pozostawiają dzieciom możliwość poszukiwania własnych norm i wartości, których one poszukują w grupach rówieśniczych. Kultury te tworzą się najczęściej pod wpływem katastrof naturalnych, rozwoju techniki, przemysłu, podbojów, wędrówek ludów czy też przemian religijnych. Czyli w czasie kiedy ciągłość kultury jest zakwestionowana lub przerwana.

Kultura prefiguratywna, to kultura która ma nadejść a jej cechą szczególną będzie nastawienie na przyszłość. Styl życia i zachowania dyktować będą młode pokolenia a nie ludzie starsi. Odpowiedź na to, czy w tej kulturze wytworzą się instytucjonalne mechanizmy komunikacji między pokoleniami łagodzące globalny konflikt zależy będzie od ludzi młodych. Maed, twierdzi, że obecne społeczeństwa rozwinięte znajdują się w fazie przejścia między kulturą kofiguratywną a

---

⁷ M. Mead, *Kultura i tożsamość. Studium dystansu międzypokoleniowego*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1978, s. 25-147.

prefiguratywną. Dlatego dostrzec można w nich elementy obu kultur, tej która przemija i tej która nadchodzi.

Podobne ujmowanie zagadnień młodzieży dostrzegamy również u Józefa Chałasińskiego który twierdzi, że „młodość to nie jest naturalny stan fizjologiczny i hormonalny, lecz element kultury, instytucja społeczna” . której kształt zależy od struktury i kultury społeczeństwa⁸. Młodość ekonomiczną i stanem przedmałżeńskim. Według Chałasińskiego, to nie wiek ani inne kryteria biologiczne, ale zwyczaje społeczne określają czas trwania tego okresu oraz charakter i granice swobody. Społeczeństwa jasno i klarownie określają wzory osobowo społeczne, obowiązki i przywileje obowiązująca młodzież gdyż umożliwia im to rozwój i zachowanie kultury. Inny badacz Tadeusz Paleczny określa młodzież jako tę część grupy kulturowej, która ze względu na podleganie procesowi socjalizacji nie zinternalizowała jeszcze w pełni wartości i norm kulturowych ani nie nabyła przepisów ról społecznych, przez co bardziej niż inni członkowie grupy podatna jest na sprzeciw wobec nich i odrzucenie. Dalej pisze Paleczny że jest to grupa która nie posiada ściśle określonej funkcji w społeczeństwie a głównym jej zadaniem jest internalizacja obowiązującego systemu norm i wartości⁹.

Definicje młodzieży uwzględniające kryterium wiekowe

W literaturze istnieją również definicje młodzieży które uwzględniają wiek, czyli kryterium biologiczne. Podają one dokładne przedziały wiekowe lat, odnoszące się do określonych fazowych teorii rozwoju człowieka. Określają one na przykład: okres młodości, dojrzewania, czy też dorastania. I tu:

- St Baley pisze że wiek dojrzewania mieści się w przedziale między 13 a 20 rokiem życia.
- według M. Kreutza młodość przypada na okres między 11 a 21 rokiem.
- natomiast według M. Żebrowskiej wiek dorastania to okres między 12 a 18 rokiem życia¹⁰.

Kryterium biologiczne w swojej definicji stosuje również Irena Namysłowska. Według jej teorii okres dorastania rozpoczyna się w momencie rozpoczęcia dojrzewania, a jego koniec jest zależny od indywidualnych cech osoby. Wyróżnia tu trzy fazy:

- okres wczesnego dorastania między 11 a 13 rokiem życia,
- środkową fazę dorastania między 14 a 16 rokiem życia,
- okres późnego dorastania między 17 a 19 rokiem życia¹¹.

Podobne kryteria określające młodzież przedstawia nam Encyklopedia Socjologii. Pod hasłem młodzież czytamy tu: O przynależności do grupy młodzieży decyduje kryterium biologiczne czyli wiek.

Podsumowanie

Jak wynika z przedstawionego materiału, zagadnienia jakim jest młodzież nie można ująć w jednej prostej definicji. Świadczą o tym różne podejścia przedstawiane przez wielu badaczy tego problemu. W celu szerokiego i dogłębnego omówienia badanego tematu, w publikacji wykorzystano literaturę polską i zagraniczną z różnych gałęzi naukowych takich jak: socjologia, filozofia, psychologia, pedagogika czy też psychiatria.

---

⁸ J. Chałasiński, *Społeczeństwo i wychowanie*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1958, s. 39.

⁹ H. Noga, *Wybrane aspekty edukacji informatycznej dzieci i młodzieży*. [w:] W. Walat, *Technika, informatyka, Edukacja, Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej*, Rzeszów 2006.

¹⁰ M. Kozakiewicz, *Młodzież – Teorie młodzieży*. W: Encyklopedia Psychologii, red. W. Szewczuk. Fundacja Innowacja, Warszawa, 1998, s. 224-255.

¹¹ I. Namysłowska, *Psychiatria dzieci i młodzieży*. Red. I. Namysłowska, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2004, s. 235.

Literatura

1. BRAUN-GAŁKOWSKA, M. *Którzy bez wiosny rok by mieć chcieli* [w:] *Nauki społeczne o młodzięży*, pod red. T. OŻÓGA, Lublin 1974.
2. CHAŁASIŃSKI, J. *Spoleczeństwo i wychowanie*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1958.
3. ERIKSON, E.H. *Identifikation und Identität*. [w:] *Socjologiczne teorie młodzięży, wprowadzenie*, H. M. GRIESE, Oficyna Wydawnicza "Impuls", Kraków 1996.
4. KOZAKIEWICZ, M. *Młodzięż – Teorie młodzięży*. [w:] *Encyklopedia Psychologii*, red. W. SZEWCZUK. Fundacja Innowacja, Warszawa 1998.
5. MEAD, M. *Kultura i tożsamość. Studium dystansu międzypokoleniowego*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1978.
6. NAMYSŁÓWSKA, I. *Psychiatria dzieci i młodzięży*. Red. I. Namysłowska, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2004, str. 235.
7. NOGA, H. *Wybrane aspekty edukacji informatycznej dzieci i młodzięży*. [w:] W. Walat, Technika, informatyka, Edukacja, *Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej*, Rzeszów 2006.
8. PAWLICZUK, W. *Borgis- Postępy nauk medycznych* 6/2006.
9. PRAUZNER, T. *Wpływ nowoczesnych mass mediów na osobowość człowieka*, [w:] Edukacja-Technika-Informatyka, Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, red. W. Walat, 2010.
10. ZNANIECKI, F. *Socjologia wychowania*. [w:] *Kultura polityczna pokolenia "Sierpnia 80"*. G. Nowacki, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1991.

Lectured by: dr. hab. Henryk Noga, prof. UP, RNDr. Miroslav Janu, Ph.D.

Contact Address:

Sylwester Głód, mgr
Tarnowskie Centrum Kształcenia Praktycznego
33-110 Tarnów ul. Szujskiego 13
E-mail: sylwesterglod@interia.pl

Piotr Miotła, mgr inż.
Tarnowskie Centrum Kształcenia Praktycznego
33-110 Tarnów ul. Szujskiego 13
E-mail: pmiotla@op.pl